

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑

เรื่อง

สำนวน สุภาษิต คำพังเพย

ผู้สอน ครุณิสาชล รุ่งเนย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

สำนวน สุนัขกัด คำพังเพย

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายความหมายของสำนวน สุภาชิต
และคำพังเพยได้
๒. จำแนกความแตกต่างของสำนวนที่เป็นสุภาชิต
และคำพังเพยได้

1

2

3

4

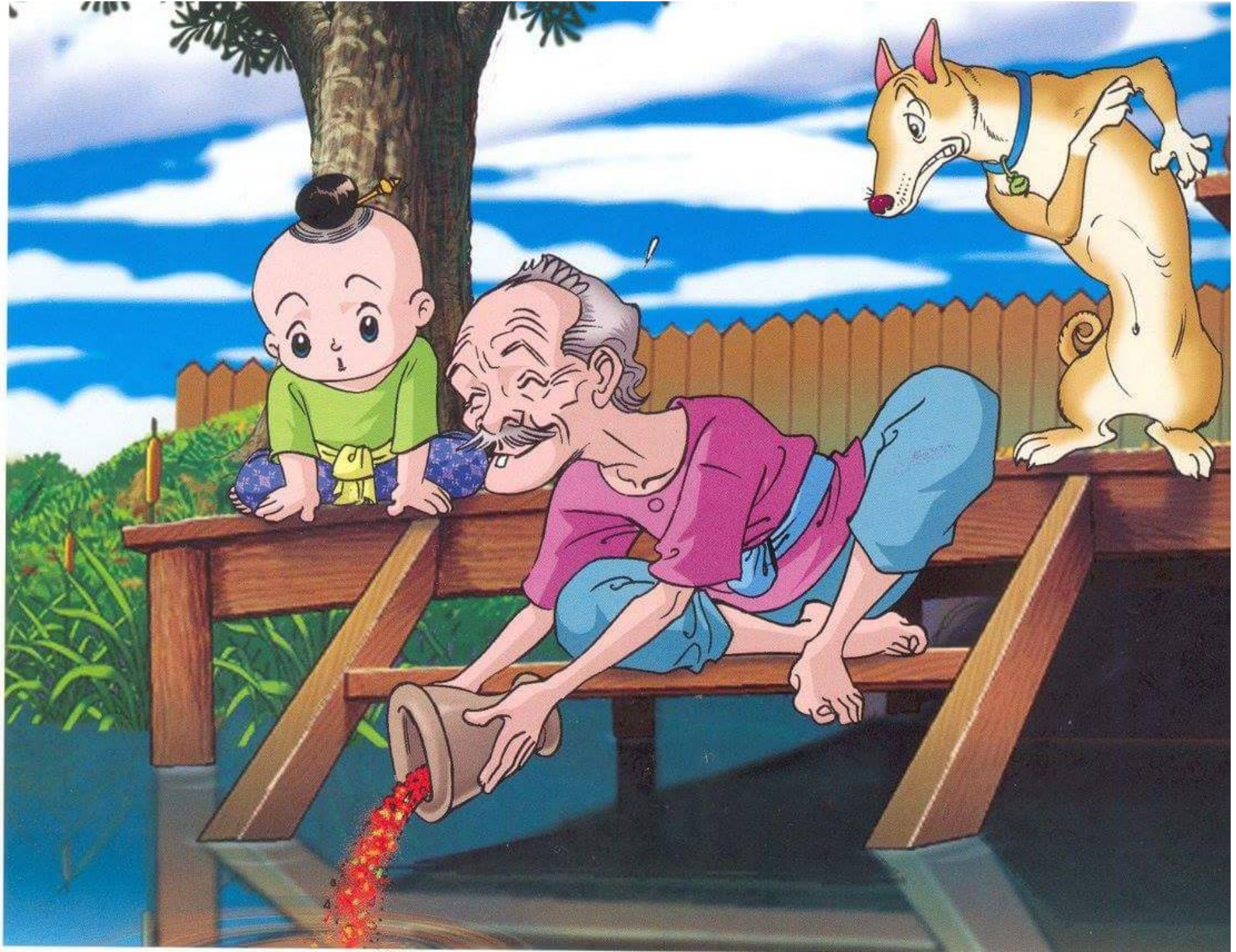
5

6

7

8

1

2

3

4

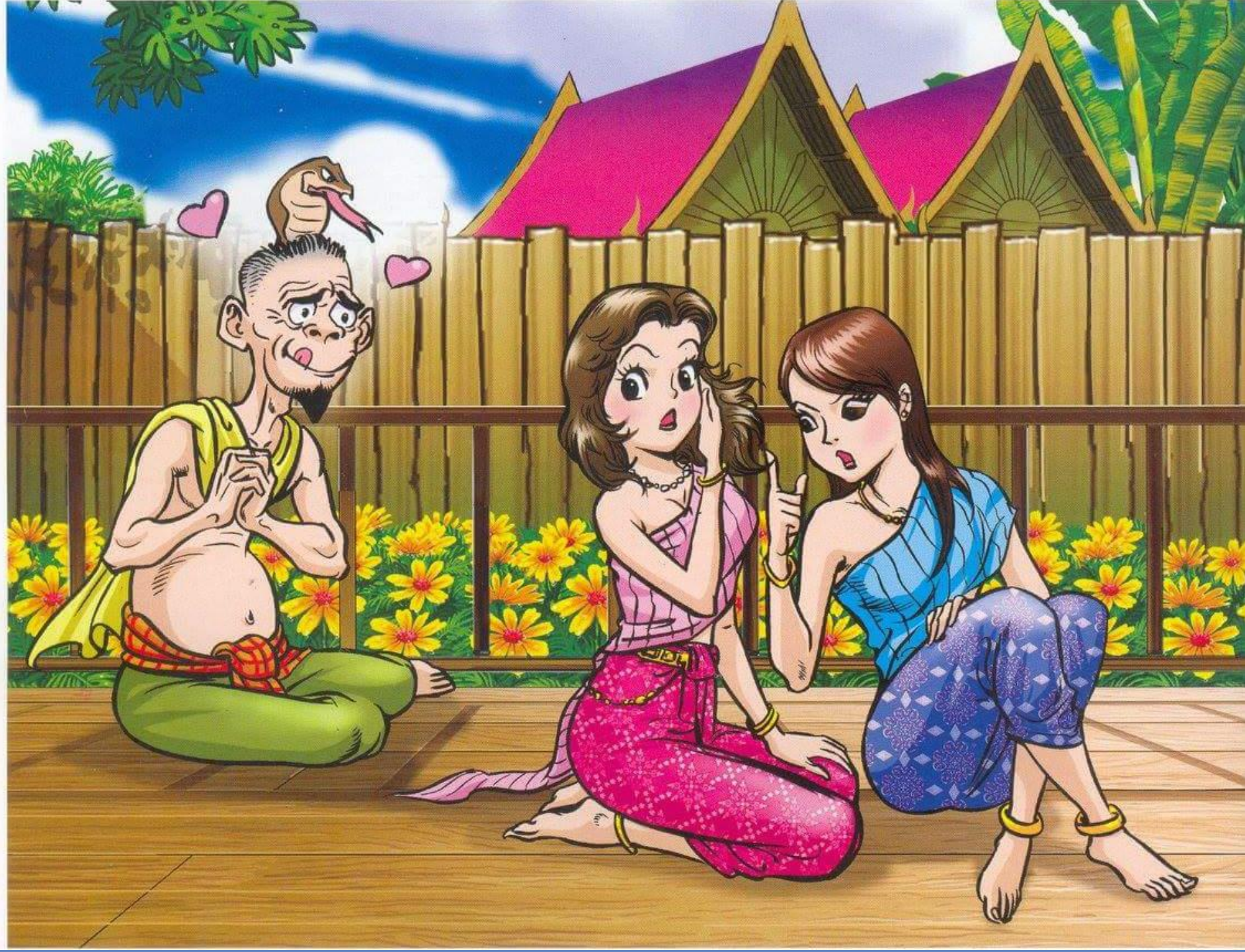
5

6

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

1

2

3

4

5

6

7

8

“ตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ”

“เต๋มาห้วง”

มีความเหมือน
และต่างกัน
หรือไม่อย่างไร

จำนวน คำพังเพย

สุภาษิต

สำนวน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๕๔ : ๑๒๒๗)

ได้อธิบายความหมาย “**สำนวน**” ไว้ว่า “ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร บางทีก็ใช้ว่า **สำนวนโวหาร** ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมา ช้านานแล้วมีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง”

คำพังเพย

ถ้อยคำที่กล่าวให้ข้อคิด โดยจะกล่าวถึงพฤติกรรม
การกระทำบางอย่างในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น
ปิดทองหลังพระ

ดังนั้น

สุภาชิต คำพังเพย จึงจัดรวมอยู่ใน “สำนวน”
ด้วยกันทั้งคู่ เพราะมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบ
และเป็นถ้อยคำที่ใช้สืบเนื่องกันมานาน

ลักษณะของสุภาषิต

และคำพังเพย

สุภาชิต มีลักษณะเป็นถ้อยคำที่มักใช้สั้น ๆ
กะทัดรัด แต่มีความหมายลึกซึ้ง มีสัมผัสคล้องจอง
หรือบางครั้งอาจใช้คำแปลกชวนให้สะดุดใจ คิดถึงความ
ส่วนใหญ่สุภาชิตที่ใช้กันในสังคมไทย มักมีที่มาจาก
คำสอนทางพุทธศาสนา ธรรมะในพุทธศาสนา

เช่น

ทำดีได้ดี

ทำชั่วได้ชั่ว

น้ำขึ้นให้รีบตัก

อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน

ฟังเอาชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

สอนว่าหากทำดีก็จะได้รับผลดีตอบแทน

สอนว่าหากทำชั่วก็จะได้รับสิ่งไม่ดีตอบแทน

สอนให้รีบทำ เมื่อมีโอกาสดี

สอนไม่ให้ไว้ใจหรือเชื่ออะไรง่าย ๆ

สอนให้รู้จักระงับความโกรธ

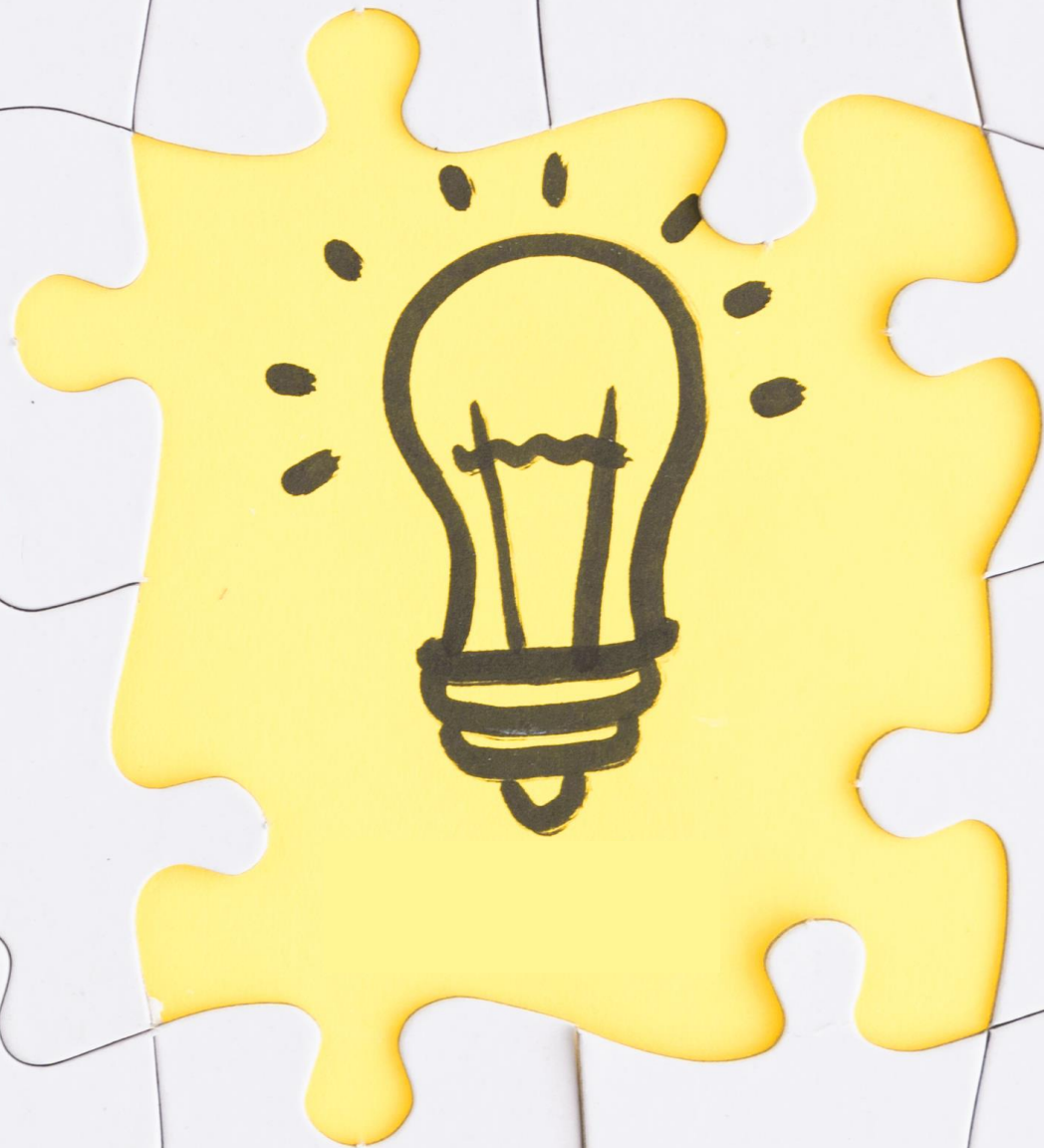
คำพังเพย มีลักษณะเป็นถ้อยคำที่ **ให้ข้อคิด** โดยกล่าวถึงพฤติกรรม หรือธรรมชาติรอบตัว โดยมากมักเป็นถ้อยคำที่เป็นข้อสรุปการกระทำหรือพฤติกรรมทั่วไป อาจมีที่มาจากนิทาน ตำนาน วรรณคดี เป็นต้น

เช่น

- ทองไม่รู้ร้อน หมายถึง ทำตัวไม่มีความรู้สึก ไม่มีปฏิกิริยา
- ขมื่นกับปูน หมายถึง ไม่ถูกกัน ทะเลาะกันเป็นประจำ
- กบเลือกนาย หมายถึง คนช่างเลือก เลือกมากจนตัวเองเดือดร้อน
- ทำคุณบูชาโทษ หมายถึง ทำความดีแต่กลับได้รับสิ่งไม่ดีตอบแทน

**เกมต่อคำ
สำนวนไทย**

เกมต่อคำสำนวนไทย

๑. กรวดน้ำ.....

๒. กลิ้งครก.....

๓. กลืนไม่เข้า.....

๔. กินปูน.....

๕. ไกล่เกลื่อ.....

๖. ....คนงามเพราะแต่ง

๗. ....ข้างในเป็นโพรง

๘. ....ออกตามประตู

เกมต่อคำสำนวนไทย

๙. ....ถากด้วยตา

๑๓. จระเข้.....อยู่ถ้าเดียวกัน.....

๑๐. ....ลบด้วยเท้า

๑๔. จอดเรือ.....ขี่ม้า.....

๑๑. คับที่.....คับใจ.....

๑๕. ช้างตาย.....เอาใบบัว.....

๑๒. งานหลวง.....งานราษฎร์.....

เกมต่อคำสำนวนไทย

๑. กรวดน้ำ...**คว่ำขัน**.....

๒. กลิ้งครก...**ขึ้นภูเขา**.....

๓. กลิ่นไม่เข้า...**กายไม่ออก**...

๔. กินปูน...**ร้อนท้อง**.....

๕. ไกล่เกลื่อ...**กินต่าง**.....

๖. **ไก่อามเพราะขน**คนงามเพราะแต่ง

๗. **ข้างนอกสุกใส**..ข้างในเป็นโพรง

๘. **เข้าตามตรอก**..ออกตามประตู

เกมต่อคำสำนวนไทย

๙. ขุดด้วยปาก...ถากด้วยตา

๑๓. จระเข้สองตัวอยู่ถ้ำเดียวกัน...ไม่ได้...

๑๐. เขียนด้วยมือ..ลบด้วยเท้า

๑๔. จอดเรือ...ไม่ดูท่า...ขี่ม้า...ไม่ดูทาง...

๑๑. คับที่...อยู่ได้...คับใจ...อยู่ยาก...

๑๕. ช้างตาย...ทั้งตัวเอาใบบัวมาปิด

๑๒. งานหลวง...ไม่ให้ขาด...งานราษฎร์...ไม่ให้เสีย...

ใบงาน

เรื่อง จำนวน สุภาชิต คำพังเพย

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาษิต คำพังเพย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์

สุภาษิตคำพังเพย จัดรวมอยู่ใน “สำนวน” ด้วยกันทั้งคู่ เพราะ

.....

.....

.....

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาพศิต คำพังเพย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาพศิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๒ จงจำแนกสำนวนไทยต่อไปนี้ว่าสำนวนใดเป็นสุภาพศิตสำนวนใด
เป็นคำพังเพย

๑. บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น	เป็น .....
๒. มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท	เป็น .....
๓. มือถือสาก ปากถือศีล	เป็น .....
๔. น้ำขึ้นให้รีบตัก	เป็น .....
๕. กบเลือกนาย	เป็น .....

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาษิต คำพังเพย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

๖. ขมึ้นกับปูน เป็น .....
๗. น้ำขุ่นอยู่ใน น้ำใสอยู่นอก เป็น .....
๘. อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน เป็น .....
๙. ทำคุณบูชาโทษ เป็น .....
๑๐. ฟังเอาชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ เป็น .....
๑๑. คบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูเนื้อ เป็น .....
๑๒. เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม เป็น .....

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาษิต คำพังเพย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๓ จงบอกความหมายของสำนวนต่อไปนี้

๑. สู้จนยิบตา หมายถึง.....
๒. งอมพระราม หมายถึง.....
๓. เจ้าไม่มีศาล สมภารไม่มีวัด หมายถึง.....
๔. ตีนแมว หมายถึง.....
๕. เข้าตามตรอกออกตามประตู หมายถึง.....

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๔ จงเติมสำนวนลงในช่องว่างให้ถูกต้องตรงความหมาย

๑. หาประโยชน์ใส่ตนโดยขูดรีดจากคนอื่น

.....
.....

๒. สร้างเรื่องไม่จริงให้เป็นเรื่องจริง

.....
.....

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาษิต คำพังเพย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๔ จงเติมสำนวนลงในช่องว่างให้ถูกต้องตรงความหมาย

๓. คำพูดตรง แต่ไม่น่าฟัง

.....

๔. เอาความลับไปบอกให้ใคร ๆ รู้

.....

๕. ชอบว่าคนอื่นไม่ดี แต่ตัวกับทำเสียเอง

.....

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาพศิต คำพังเพย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาพศิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ตอนที่ ๕ คำชี้แจง : พิจารณาสถานการณ์ต่อไปนี้ว่าตรงกับสำนวนใด

๑. สมชายไม่ช่วยเพื่อนทำรายงาน แล้วยังเปิดวิทยูเสี่ยงดังรบกวนเพื่อน
ตรงกับสำนวนใด.....

๒. พ่อแม่อุตส่าห์กู้หนี้ยืมสินหาเงินมาให้เรียนหนังสือกลับหนีโรงเรียนเอาเงิน
ไปเที่ยวกับเพื่อน ตรงกับสำนวนใด.....

ใบงาน เรื่อง สำนวน สุภาพศิต คำพังเพย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ สำนวน สุภาพศิต คำพังเพย
รายวิชาภาษาไทย รหัส ท๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

๓. ครูของฉันทสอนลูกศิษย์ได้ผลดียิ่ง ลูกศิษย์สอบได้ยกชั้นทุกปี ท่านทำงานมาเกือบสิบปีแล้วเพิ่งได้
เงินเดือนขึ้นครั้งเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เพราะท่านไม่ต้องการโฆษณาความดีของท่าน การกระทำของครูนี้
ตรงกับสำนวนใด.....

๔. นักการเมือง ๒ คนนี้ เขา รู้จุดอ่อนและเล่น์เหลี่ยมของกันและกัน ตรงกับสำนวนใด
.....

๕. นายแดงเป็นคนจน งานหาเลี้ยงชีพก็ไม่มีทำ แต่นายแดงชอบแต่งตัวหรูหราจนคนอื่น ๆ เข้าใจว่า
เป็นคนร่ำรวย ลักษณะของนายแดงตรงกับสำนวนใด
.....

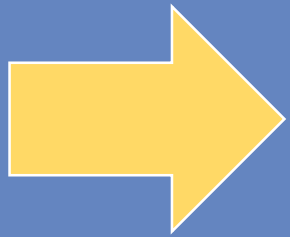

คุณค่าของสำนวนไทย

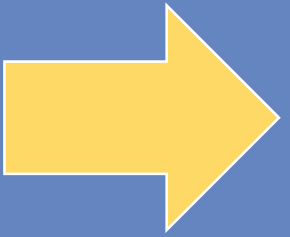
๑. ช่วยพัฒนาปัญญาของคนไทยในสังคม
๒. เป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาทางภาษาไทย
๓. เป็นแนวทางประพจน์ที่ดีให้แก่คนในสังคม
๔. เป็นแบบแผนควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม
๕. สะท้อนวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่
ของคนไทย

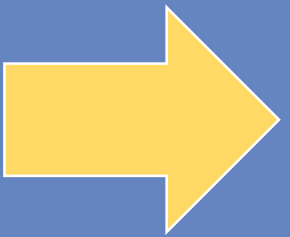
สรุปและทบทวน
เรื่อง จำนวน สุภาซิต
คำพังเพย

สุภาชิต และ**คำพังเพย** จัดเป็น “สำนวน” ด้วยกันทั้งคู่ เพราะมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบ และเป็นถ้อยคำที่ใช้สืบเนื่องกันมานาน

สุภาชิต เป็นถ้อยคำที่มักใช้คำสั้น ๆ กะทัดรัดแต่มีความหมายลึกซึ้ง มีสัมผัสคล้องจอง ส่วนใหญ่สุภาชิตที่ใช้ในสังคมไทยมักมีที่มาจากคำสอนทางพุทธศาสนา

คำพังเพย เป็นถ้อยคำที่ให้ข้อคิด โดยกล่าวถึงพฤติกรรมหรือธรรมชาติรอบตัว ส่วนมากมักเป็นถ้อยคำที่เป็นข้อสรุปการกระทำหรือพฤติกรรมทั่วไป อาจมีที่มาจากนิทาน ตำนาน วรรณคดี